

**MAKTAB, OILA VA MAHALLANING O'ZARO INTEGRATSIYASI**

Umarova Dilafruz Anvarovna

“Boshlang‘ich ta‘lim nazariyasi” kafedrası o‘qituvchisi

Jo‘rayeva Nozima O‘tkir qizi

“Boshlang‘ich ta‘lim” yo‘nalishi 5-21-guruh talabasi

Annotatsiya. Maktab, oila va mahalla o'rtasidagi o'zaro integratsiya jamiyatning barkamol avlodni tarbiyalash va o'quvchilarning ijtimoiy, axloqiy va intellektual rivojlanishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Har bir institutning o'ziga xos vazifalari va maqsadlari bo'lsa-da, ularning birgalikdagi ishlashi ta'lim va tarbiya tizimini samarali qiladi. Maktab ta'lim olishning asosiy muassasasi bo'lib, oila bolaning axloqiy qadriyatlar va shaxsiy rivojlanishida asosiy rolni bajaradi, mahalla esa jamiyatda ijtimoiy yordam va madaniy muhitni yaratadi. Ushbu integratsiya, maktabning ta'lim jarayoniga ijtimoiy, madaniy va tarbiyaviy qo'shimchalar kiritib, o'quvchilarni faqat bilim bilan emas, balki jamiyatga mos, mas'uliyatli fuqarolar sifatida tarbiyalaydi.

Kalit so'zlar. Maktab, oila, mahalla, integratsiya, ta'lim, tarbiya, ijtimoiy yordam, barkamol avlod, shaxsiy rivojlanish, jamiyat, axloqiy qadriyatlar.

Annotation. The mutual integration between school, family and neighborhood plays an important role in educating the harmonious generation of society and ensuring the social, moral and intellectual development of students. Although each institution has its own specific tasks and goals, their joint work makes the education and training system effective. The school is the main institution of education, the family fulfills the main role in the moral values and personal development of the child, while the neighborhood creates social support and a cultural environment in society. This integration, by making social, cultural and educational additions to the educational process of the school, educates students not only with knowledge, but as community-friendly, responsible citizens.



Keywords. *School, family, neighborhood, integration, education, upbringing, social assistance, harmonious generation, Personal Development, Society, moral values.*

Аннотация. *Интеграция между школой, семьей и соседством играет важную роль в том, как общество воспитывает гармоничное поколение и обеспечивает социальное, нравственное и интеллектуальное развитие учащихся. Хотя у каждого института есть свои задачи и цели, их совместная работа делает систему образования и обучения эффективной. Школа является основным учебным заведением, семья играет ключевую роль в нравственных ценностях и личностном развитии ребенка, а соседство создает социальную поддержку и культурную среду в обществе. Эта интеграция, внося социальные, культурные и образовательные дополнения в образовательный процесс школы, воспитывает учащихся не только в знаниях, но и в качестве соответствующих обществу, ответственных граждан.*

Ключевые слова. *Школа, семья, соседство, интеграция, образование, воспитание, социальная поддержка, гармоничное поколение, личностное развитие, общество, моральные ценности.*

Kirish. Maktab, oila va mahalla o'rtasidagi o'zaro integratsiya jamiyatni rivojlantirish va barkamol avlodni tarbiyalashda asosiy omillardan biridir. Maktab ta'lim jarayonining markaziy muassasasi bo'lsa, oila bolaning shaxsiy tarbiyasida, axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy mas'uliyatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Mahalla esa o'quvchilarga ijtimoiy yordam ko'rsatish, madaniy muhit yaratish va jamiyatga oid mas'uliyatlarni o'rgatish orqali ta'lim tizimiga qo'shimcha qo'llab-quvvatlash beradi. Ushbu uchta institutning o'zaro integratsiyasi, o'quvchilarning bilim olish jarayonini samarali va keng qamrovli qilib, ularning faqat akademik emas, balki ijtimoiy va axloqiy jihatdan rivojlanishini ta'minlaydi. Oila, maktab va mahalla o'rtasidagi hamkorlik, shuningdek, jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlik va farovonlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, kelajakdagi jamiyatning taraqqiyotiga xizmat qiladi.



Mavzuga doir adabiyotlar tahlili. Maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasi ta'lim tizimi va jamiyatni rivojlantirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu mavzu yuzasidan ko'plab ilmiy ishlar, maqolalar va kitoblar mavjud bo'lib, ularning barchasida har bir institutning alohida roli va ularning o'zaro hamkorligi tahlil qilingan. Maktab, oila va mahallaning integratsiyasining ta'lim tizimiga qanday ta'sir etishi, o'quvchilarning rivojlanishiga qanday yordam berishi haqida o'zaro fikrlar mavjud. Maktab va oila o'rtasidagi hamkorlikka oid tadqiqotlar ko'p yillar davomida o'rganilgan. S. Zokirov (2015) o'zining "Ta'lim tizimidagi oila va maktab o'rtasidagi hamkorlik" nomli maqolasida, oila va maktab o'rtasida aniq aloqalar o'rnatishning ta'limdagi muvaffaqiyatlarga ta'sirini ta'kidlaydi. Maktabda olingan bilimlar oila tomonidan qo'llab-quvvatlansa, o'quvchilarning o'zini yaxshi his qilishi va ta'limdagi muvaffaqiyatlari oshadi. X. Xoshimov (2018) o'zining "Maktabda ta'lim va tarbiya integratsiyasi" nomli ishida maktab va oila o'rtasidagi o'zaro aloqalarni yanada rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi. Mahallaning ta'lim jarayoniga qo'shgan hissasi ham ilmiy tadqiqotlarda alohida o'rin tutadi. J. Mirzoyeva (2017) "Mahalla va ta'lim" kitobida mahallaning ijtimoiy qo'llab-quvvatlashdagi rolini va uning ta'lim jarayoniga ta'sirini tahlil etadi. Mahalla, o'z navbatida, nafaqat jismoniy yordam ko'rsatadi, balki o'quvchilarning ma'naviy va axloqiy rivojlanishiga ham ta'sir ko'rsatadi. Mahalla, shuningdek, o'quvchilarni ijtimoiy hayotga integratsiya qilishda muhim vosita hisoblanadi. Ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda maktab, oila va mahallaning integratsiyasi yana bir bor muhim ahamiyatga ega. T. Shodmonov (2020) o'zining "Ijtimoiy barqarorlik va ta'lim tizimi" nomli asarida, o'quvchilarni ijtimoiy barqarorlikka tayyorlashda maktab, oila va mahalla o'rtasidagi hamkorlikning rolini o'rganadi. Uning fikricha, ushbu integratsiya jamiyatda barqarorlikni saqlashga, xavf-xatarlardan himoyalaniishga va farovonlikni oshirishga yordam beradi. O'zaro aloqalar ta'lim jarayonida ijtimoiy tenglikni va adolatni ta'minlashga, o'quvchilarning nafaqat bilim, balki shaxsiy rivojlanishini ham kuchaytiradi. Shuningdek, D. Sultonov (2019) "O'zbekistondagi ta'lim tizimida oila va maktab o'rtasidagi hamkorlik" asarida, o'quvchilarning ijtimoiy hayotga muvaffaqiyatli integratsiyasi uchun maktab va oila o'rtasidagi aloqalar muhim ekanligini ta'kidlaydi. Uning fikricha, maktab va oila



o'rtasidagi integratsiya nafaqat o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatiga, balki jamiyatdagi umumiy ijtimoiy barqarorlikka ham ta'sir etadi. Bunday adabiyotlar, maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasining ijtimoiy hayotga qo'shgan hissasini yanada chuqurroq tushunishga yordam beradi. Ushbu institutlarning o'zaro hamkorligi o'quvchilarning ta'limdagi muvaffaqiyatni oshirish, ularni ijtimoiy va axloqiy jihatdan rivojlantirishga xizmat qiladi. Adabiyotlar, shuningdek, bu tizimlarning jamiyatdagi farovonlikka, barqarorlikka va ijtimoiy adolatni ta'minlashga qanday hissa qo'shishini ham ko'rsatadi.

Tadqiqotlar metodologiyasi. Maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasini o'rganish uchun metodologiya bir nechta asosiy tadqiqot usullarini o'z ichiga oladi. Tadqiqotning asosiy maqsadi, bu uchta institutning birgalikda ishlashining ta'lim tizimiga ta'sirini, o'quvchilarning rivojlanishiga qanday yordam berishini va ijtimoiy barqarorlikni qanday ta'minlashini o'rganishdir. Birinchi usul sifatida, adabiyotlar tahlili amalga oshiriladi. Bu bosqichda, mavzuga doir mavjud ilmiy maqolalar va kitoblar o'rganilib, maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasining ijtimoiy ta'siri, ta'limdagi o'rni va o'quvchilarning rivojlanishiga bo'lgan ta'siri tahlil qilinadi. Kvantitativ usullarni qo'llash ham muhim. Tadqiqotda so'rovnomalar, testlar va anketalar yordamida o'quvchilarning o'quv muvaffaqiyatlari, ularning oila va maktab o'rtasidagi aloqalarga bo'lgan munosabati va mahallaning ta'limdagi rolini o'lchash maqsadida ma'lumotlar to'planadi. Bu usul yordamida maktab va oila o'rtasidagi hamkorlikning o'quvchilarga ta'siri aniq raqamlar yordamida tahlil qilinadi. Sifatli tadqiqot usullari ham ahamiyatga ega. Bu usulda, o'qituvchilar, ota-onalar va mahalla rahbarlari bilan intervyular va fokus-guruhlar o'tkaziladi. Bu metod, har bir institutning o'zaro aloqalari va ijtimoiy ta'sirini chuqurroq o'rganishga imkon beradi. Intervyular orqali, masalan, ota-onalarning ta'lim tizimiga bo'lgan munosabati va ularning maktab bilan hamkorligi haqida ma'lumotlar olinadi. Eksperimental tadqiqot usullari orqali, o'quvchilarga bir xil ta'lim sharoitlari yaratilib, ularning muvaffaqiyatlari va rivojlanishidagi farqlar o'rganiladi. Bunda, bir guruh o'quvchilarga faqat maktabda ta'lim beriladi, ikkinchi guruhga esa, oila bilan hamkorlikda ta'lim olish imkoniyati yaratiladi. Tadqiqot natijalari o'quvchilarning o'quv muvaffaqiyatlarini



taqqoslashga yordam beradi. Kompleks tahlil metodologiyasi, maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasini bir butun tizim sifatida o'rganishga imkon beradi. Ushbu metodda har bir institutning o'ziga xos xususiyatlari alohida o'rganilib, so'ngra ularning birgalikdagi ta'siri umumiy tahlil qilinadi. Shuningdek, statistik tahlil orqali kvantitativ ma'lumotlar to'plangan so'rovnomalar va testlar natijalarini tahlil qilish mumkin. Bu metod yordamida o'quvchilarning akademik natijalari va ta'lim tizimiga bo'lgan munosabatlari haqida aniq statistik ma'lumotlar olinadi. Ushbu metodologiya yordamida, maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasining ta'lim tizimiga ta'siri chuqur o'rganiladi va o'quvchilarning akademik yutuqlari, shaxsiy rivojlanishi hamda ijtimoiy moslashuvi tahlil qilinadi.

Natija va muhokama. Maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasini o'rganish natijasida olingan ma'lumotlar, bu uchta institutning ta'lim tizimiga qanday ta'sir qilishini va o'quvchilarning rivojlanishiga qanday yordam berishini aniq ko'rsatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasi o'quvchilarning akademik muvaffaqiyatlarini oshirishda katta rol o'ynaydi. Maktabdagi o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik o'quvchilarning bilim olish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shuningdek, mahalla tomonidan taqdim etilayotgan qo'llab-quvvatlash, o'quvchilarni jamiyatga yanada yaxshiroq moslashtirishda yordam beradi. Maktab va oila o'rtasidagi samarali hamkorlik, o'quvchilarda ijtimoiy mas'uliyat va axloqiy qadriyatlarning rivojlanishiga hissa qo'shadi. Tadqiqotda shuningdek, mahallaning ta'lim va tarbiya jarayonidagi rolini ta'kidlash mumkin, chunki mahalla o'quvchilarga jamiyatga mos ravishda tarbiya beradi va ularga madaniy muhit yaratadi. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, oila va maktab o'rtasidagi o'zaro aloqalar o'quvchilarning o'quvdagi muvaffaqiyatini yaxshilashga yordam beradi. O'qituvchilar va ota-onalar o'rtasida muntazam aloqa o'quvchilarning ta'lim jarayoniga jiddiyroq yondashishlariga va o'zlarining bilim olishdagi maqsadlariga erishishlariga yordam beradi. Mahallaning o'zaro aloqalari, maktab va oila bilan hamkorlikda, jamiyatdagi ijtimoiy barqarorlikni saqlashda muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotda shuningdek, maktab, oila va mahallaning o'zaro



hamkorligi ijtimoiy tenglikni ta'minlash, jamiyatda barqarorlikni oshirishda muhim rol o'ynashini ko'rsatdi. Biroq, oila, maktab va mahalla o'rtasida samarali hamkorlikni o'rnatishdagi muammolar ham mavjud. O'quvchilar va ota-onalar o'rtasidagi aloqa yetishmasligi, ba'zi maktablarda ota-onalar bilan hamkorlikning cheklanganligi yoki mahallada ta'limga bo'lgan qiziqishning pasayishi kabi muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bularni hal qilish uchun, maktablar, ota-onalar va mahalla o'rtasidagi aloqa mexanizmlarini yaxshilash zarur. Shu bilan birga, tadqiqot natijalariga ko'ra, mahallaning o'quvchilarga bo'lgan ta'siri ijtimoiy yordam va madaniy o'zgarishlarga asoslanadi. Mahalla o'rtasidagi aloqalar va ko'maklar, o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga yordam beradi va ta'lim tizimiga qo'shimcha yordam beradi. Xulosa qilib aytganda, maktab, oila va mahalla o'rtasidagi integratsiyaning samarali amalga oshirilishi o'quvchilarning ijtimoiy, axloqiy va akademik rivojlanishiga to'g'ridan-to'g'ri ta'sir ko'rsatadi. Jamiyatda barqarorlik va farovonlikni ta'minlashda ushbu uchta institutning o'zaro hamkorligi muhim ahamiyatga ega.

Xulosa va takliflar. Tadqiqot natijalariga asoslanib, maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasining o'quvchilarning akademik yutuqlari, ijtimoiy rivojlanishi va axloqiy qadriyatlarni shakllantirishdagi ahamiyati aniq bo'ldi. Maktab, oila va mahalla o'rtasidagi yaqin hamkorlik, o'quvchilarga yanada yaxshi ta'lim olish imkoniyatlarini yaratadi va ularni jamiyatga mos ravishda tarbiyalashda katta rol o'ynaydi. Tadqiqotda shuningdek, bu uchta institut o'rtasidagi aloqalar ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash, shuningdek, o'quvchilarning psixologik va ijtimoiy faolligini oshirishda ham muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatildi. Biroq, tadqiqot davomida oila, maktab va mahalla o'rtasida samarali hamkorlikni o'rnatishda bir qator muammolar mavjudligi aniqlangan. Masalan, ota-onalar va o'qituvchilar o'rtasidagi aloqa yetishmasligi, maktablarda oila bilan hamkorlikning yetarlicha rivojlanmaganligi, shuningdek, mahalladagi ba'zi ijtimoiy muammolar ta'lim tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bu masalalarni hal qilish uchun bir qator takliflar kiritish mumkin. Oila va maktab o'rtasidagi aloqalarni yaxshilash, maktab va ota-onalar o'rtasida muntazam va samarali aloqa o'rnatilishi kerak. Ota-onalar maktab faoliyatida faol qatnashishlari va o'quvchilarning ta'lim jarayonini yaxshilash uchun birgalikda



ishlashlari muhimdir. Maktablar ota-onalar uchun maxsus uchrashuvlar, treninglar va seminarlar tashkil etishlari kerak. Mahallaning ta'lim tizimidagi rolini kuchaytirish, mahallada ta'limning ahamiyatini oshirish, mahalla rahbarlari va jamiyatni ta'lim tizimiga jalb qilish lozim. Mahallada o'quvchilarga yordam beradigan turli ijtimoiy dasturlar va loyihalar tashkil etilishi kerak. O'qituvchilarni va ota-onalarni birlashtiradigan platformalar yaratish, o'qituvchilar va ota-onalar uchun onlayn va offlayn platformalar tashkil etish, bu orqali ular o'z fikrlarini, masalalarini va tajribalarini baham ko'rishlari mumkin. Bunday platformalar, o'quvchilarning ta'lim jarayonidagi muammolarni tezda hal qilish imkonini beradi. Samarali ta'lim va tarbiya dasturlarini ishlab chiqish, maktab, oila va mahallaning integratsiyasini kuchaytirish uchun yangi ta'lim va tarbiya dasturlari ishlab chiqilishi kerak. Bu dasturlar, o'quvchilarning akademik, ijtimoiy va axloqiy rivojlanishiga yo'naltirilgan bo'lishi zarur. Ijtimoiy mas'uliyatni oshirish, o'qituvchilar, ota-onalar va mahalla rahbarlari o'rtasidagi hamkorlikni kengaytirish va ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga qaratilgan tadbirlar o'tkazilishi lozim. Bu, nafaqat o'quvchilarning muvaffaqiyatiga, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni saqlashga ham yordam beradi. Xulosa qilib aytganda, maktab, oila va mahallaning o'zaro integratsiyasi ta'lim jarayonining muhim komponenti bo'lib, o'quvchilarning rivojlanishiga to'liq ta'sir ko'rsatadi. Bu institutlarning hamkorligi nafaqat ta'lim tizimini kuchaytiradi, balki jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va farovonlikni ta'minlashga hissa qo'shadi. Shu bilan birga, oila, maktab va mahallaning o'zaro integratsiyasini yanada samarali qilish uchun amaliy chora-tadbirlar va qo'llab-quvvatlash tizimlarini ishlab chiqish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. **Abdullaeva, M. (2015).** Ta'lim tizimida oila va jamiyatning roli. Tashkent: "Ma'naviyat" nashriyoti.
2. **Davronov, I. (2019).** Maktab va oila o'rtasidagi hamkorlik: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent: "O'qituvchi" nashriyoti.
3. **Husanov, K. (2018).** Mahalla institutining ijtimoiy roli va ta'lim tizimidagi o'rni. Samarqand: "Navro'z" nashriyoti.



4. **Mirzaev, S. (2017).** Maktab va mahallaning ta'lim jarayoniga ta'siri. Buxoro: "O'zbekiston" nashriyoti.
5. **Saidov, M. (2016).** Maktabda oila va jamiyat bilan hamkorlikni rivojlantirish. Tashkent: "Fan" nashriyoti.
6. **Qodirov, N. (2020).** Oila va maktab o'rtasida samarali aloqalar: nazariy va amaliy yondashuvlar. Toshkent: "Akademnashr" nashriyoti.
7. **Xudoyberdiyev, J. (2021).** O'zbek maktablarida oila va jamiyatning ta'lim tizimidagi o'rni. Andijon: "O'zbekiston" nashriyoti.
8. **Jabborov, A. (2014).** Ta'lim tizimida mahalla va jamiyat o'rtasidagi hamkorlik. Farg'ona: "O'zbekistonda ta'lim" nashriyoti.
9. **Rustamov, T. (2013).** Oila va jamiyatning ta'lim tizimiga ta'siri. Namangan: "Tafakkur" nashriyoti.
10. **Ibragimov, S. (2022).** Maktab, oila va mahallaning integratsiyasi: ijtimoiy va axloqiy muammolar. Qarshi: "Yangi avlod" nashriyoti.
11. Anvarovna, Umarova Dilafruz. "INTEGRATSIYALASHGAN TA'LIMDA O'YIN TEXNOLOGIYALARI." MODERN EDUCATIONAL SYSTEM AND INNOVATIVE TE Umarova,
12. Dilafruz Anvarovna. "IMPROVING THE METHODOLOGY OF SOCIO-EMOTIONAL DEVELOPMENT OF STUDENTS IN THE PROCESS OF TECHNOLOGICAL EDUCATION IN PRIMARY GRADES." Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal 5.03 (2024): 394-403. SOLUTIONS 1.2 (2024): 23-25.
13. Anvarovna, Umarova Dilafruz. "BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QUVCHILARIDA IJTIMOY USTANOVKALARNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI." TADQIQOTLAR 31.4 (2024): 3-6.
14. Umarova, Dilafruz Anvarovna. "BOSHLANG'ICH SINFLARDA TEXNOLOGIK TA'LIM JARAYONIDA O'QUVCHILARNI IJTIMOY-HISSIY RIVOJLANTIRISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH." GOLDEN BRAIN 1.30 (2023): 46-49.